Social Work & Education

©SW&E. 2026

Мирошніченко, Н. (2026). Роль благодійних фондів у наданні гуманітарної допомоги населенню деокупованих територій України. *Social Work and Education*, Vol. 13, No. 2 pp. 372-380. DOI: 10.25128/2520-6230.26.2.10

УДК *364.4:061.2:364.044*

DOI: 10.25128/2520-6230.26.2.10

Наталія МИРОШНІЧЕНКО,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ, Україна
n.o.myroshnichenko@udu.edu.ua
ORCID ID: https://orcid.org/ 0000-0001-5391-0866

Статус статті:
Отримано: квітень 10, 2026
1-ше рецензування: травень 02, 2026
Прийнято: травень 30, 2026

РОЛЬ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ У НАДАННІ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Анотація. У дослідженні розглядається діючий механізм ринку гуманітарної допомоги в Україні в часі повномасштабної війни. Проаналізовано діяльність благодійних фондів у даному напрямку як основних залучених акторів соціальної підтримки населення деокупованих територій. Окрема увага приділена проблемам ресурсного розподілу, взаємодії, труднощам координації та логістики. З'ясовано, що благодійні фонди наразі відіграють ключову роль у наданні гуманітарної допомоги постраждалому населенню через швидке реагування на потреби, адресну підтримку вразливих соціальних груп, медичне забезпечення, психологічну підтримку, адаптацію та соціальний захист, підтримку інфраструктури та екосистеми, залучення бенефеціарів та донорів. Актуалізовано значимість міжнародної гуманітарної підтримки у підтримці соціальної стійкості. У статті обґрунтовується необхідність удосконалення існуючих механізмів координації для більш ефективного управління гуманітарними потоками. У статті внесено пропозицію впроваджувати сучасні цифрові рішення в управлінні гуманітарною допомогою для підвищення прозорості процесу надання гуманітарної підтримки, спрощення процедур та механізмів фінансового контролю. Закцентовано, що діяльність благодійних фондів у наданні гуманітарної допомоги громадам деокупованих земель стикається з низкою викликів (обмеженість ресурсів, низка координованість дій між стейкхолдерами, ризики безпеки тощо), проте на них покладено основний функціонал практичної соціальної підтримки постраждалого населення. Діяльність благодійних фондів охоплює широкий спектр завдань, від юридичного захисту та реінтеграції до практичної підтримки виживання, відновлення та віднайдення нових можливостей для життєдіяльності. Обґрунтовано, що шляхом оптимізації ресурсного розподілу й укріплення інституційних рамок стає можливим значне покращення національного потенціалу щодо реагування на гуманітарні виклики.

Ключові слова: гуманітарна допомога, благодійні фонди, міжнародна підтримка, деокуповані території, населення, координація, логістика, цифрові рішення.

ВСТУП

Повномасштабна війна зумовила гуманітарну кризу та різке зростання потреби у практичній допомозі. Критичних випробувань зазнало населення територій, що перебували під тимчасовим окупаційним режимом. У такій дійсності соціальний функціонал благодійних фондів стає ефективним інструментом, що спрямований на компенсацію нестачі державних можливостей у наданні широкого спектру адресної допомоги людям, які опинились у скрутному гуманітарному становищі.

В Україні функціонують потужні благодійні фонди, якість та ефективність яких перевершують показники деяких державних установ. Ці фонди виявилися більш гнучкими, прозорими та підзвітними. Актуальність проблематики зумовлює необхідність глибшого дослідження ролі й функцій благодійних фондів у реалізації гуманітарної підтримки жителів деокупованих громад.

Важливий внесок у розроблення проблематики здійснено представниками Центру Разумкова (Пищуліна, 2022). У рамках сучасного наукового дискурсу, що досліджує аспекти надання гуманітарної допомоги в Україні в часі повномасштабної війни, варто виділити публікації Н. Єфремової (2024), Т. Китайчук, І. Копчикової (2024). Автори, як і Л. Невари, В. Красника (2024), О. Трофименка, І. Макарова (2024), розглядають діяльність благодійних організацій як фундамент для соціальної підтримки українського суспільства. Зокрема, науковців виділяють основні функції в даному напрямку, покладені на благодійні фонди: підтримку соціальної єдності, зменшення нерівності у доступі до допомоги, відновлення ментального добробуту та сприяння реінтеграції деокупованих громад. Водночас іншими ученими – О. Малюховим (2024), Т. Мединською, І. Боднарюк, Н. Олійник (2023), О. Панченко та В. Завальнюк (2025) було досліджено основні проблеми, виклики та здобутки надання міжнародної гуманітарної підтримки України, закцентовано на ролі благодійних фондів. Водночас низка аспектів у плані практичної допомоги громадянам деокупованих територій залишаються наразі малодослідженими.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ РОБОТИ

Метою статті є аналіз ролі благодійних фондів у наданні гуманітарної допомоги населенню деокупованих територій України. Задля досягнення визначеної мети було виділено низку завдань: розглянути ключові механізми функціонування ринку гуманітарної допомоги в Україні, проаналізувати ефективність взаємодії стейкхолдерів; дослідити функціонал благодійних фондів у гуманітарній підтримці постраждалого населення; запропонувати шляхи для вдосконалення в умовах актуальних воєнних викликів.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Збройна інтервенція завжди супроводжується значними гуманітарними і соціально-економічними кризами, що деструктивно впливають на цивільне населення, особливо – на його вразливі верстви. Гостро постають питання відновлення документів, відшкодування збитків, завданих окупацією, формування об'єктивного інформаційного середовища, необхідність психологічної та медичної допомоги, відновлення робочих місць, інфраструктури

та послуг у деокупованих громадах. У таких умовах на благодійні організації покладено ключову функцію забезпечення необхідної гуманітарної допомоги постраждалим, а також соціальної, психологічної, правової та медичної підтримки, підтримки адаптації та реінтеграції населення деокупованих територій.

Саме благодійні організації першими ефективно реагують на кризи, зумовлені військовими діями. Зокрема, такі міжнародні організації, як Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) та Save the Children на постійній основі постачають гуманітарну допомогу в локації конфлікту, забезпечуючи населення усім необхідним для виживання – продуктами харчування, питною водою, предметами першої необхідності, медикаментами. Міжнародний комітет Червоного Хреста, у співпраці з Міністерством охорони здоров'я України, сприяє організації евакуювання, надає психологічну та правову допомогу (Гайдучок та Сушицька, 2024).

Водночас громадська організація Save the Children зосереджує основні зусилля на захисті дітей, що найбільш постраждали від подій війни. Формація фінансово підтримує найбільш вразливі родини для забезпечення базових потреб, сприяє організації евакуації, створює притулки, інтегрує програми дистанційного навчання, надає практичну психологічну допомогу для подолання посттравматичного стресового розладу (Martynenko та Vainola, 2025; Мединська, Боднарюк та Олійник, 2023).

Важлива роль відводиться психологічній допомозі, що є критично важливою для громад, які зазнали впливу бойових дій та окупаційного режиму. Такі програми, що реалізуються благодійними фондами, допомагають постраждалому населенню адаптуватись до нових умов, подолати травматичні переживання, покращити ментальний стан (Китайчук та Копчикова, 2024).

Українські благодійні організації слугують безпрецедентним прикладом надання безкоштовної правової допомоги постраждалому населенню прифронтових і деокупованих територій. Найбільш поширеними проблемами є питання налагодження соціальних виплат, відновлення документів чи соціального статусу, отримання компенсацій чи репарацій (Поченчук та Кузьмук, 2022). Наприклад, діяльність «Центру прав людини ZMINA» зосереджена на практичній підтримці у вирішенні таких питань.

Діяльність благодійних фондів охоплює широкий спектр завдань, від юридичного захисту та реінтеграції до практичної підтримки виживання, відновлення та віднайдення нових можливостей для життєдіяльності (табл. 1).

У часі війни в Україні ринок гуманітарної допомоги набуває доволі унікального характеру, адже його завданнями стають соціально-економічні й гуманітарні потреби як військовослужбовців, так і цивільного населення (Sukhobokova, 2022; Cullen Dunn та Kaliszewska, 2023). Правові основи гуманітарної підтримки врегульовуються рядом нормативних документів, ключове значення серед яких належить Закону України «Про гуманітарну допомогу» та постанові Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 927 «Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги». Згідно із положеннями Закону (Закон про гуманітарну допомогу станом на 18 груд. 2024 р., абз. 3 ст. 1), гуманітарна допомога розглядається як

цільова адресна практична підтримка, що надається у натуральній чи грошовій формі, а також у вигляді надання послуг.

Таблиця 1: **Основні форми та інструменти гуманітарної допомоги населенню деокупованих територій України**

Форми та інструменти допомоги	***Особливості надання населенню деокупованих територій***
Матеріальна допомога	Включає безпосереднє надання допомоги населенню у натуральному вираженні – продуктами, теплими речами, питною водою, товарами першочергової необхідності, а також фінансову підтримку для забезпечення першочергових потреб постраждалого населення, забезпечення передумов для повноцінної життєдіяльності й безпеки
Медичне забезпечення	Передбачає надання практичної підтримки у сфері охорони здоров'я, що включає забезпечення доступу населенню прифронтових і деокупованих територій до програм лікування, вакцинації, реабілітації, профілактики, а також фінансову підтримку в закупівлі обладнання та медикаментів
Тимчасове проживання	Включає програми забезпечення можливостей тимчасового проживання для постраждалого населення, організацію тимчасових притулків, матеріальну підтримку і фінансування програм відбудови
Освітні програми	Передбачає підтримку безперервності освітнього процесу для здобувачів освіти деокупованих громад, а також організацію курсів підвищення кваліфікації, тренінгів, дистанційних навчальних програм
Психологічна підтримка	Передбачає програми консультування і надання практичної психологічної підтримки у напрямках подолання посттравматичного стресового розладу, ментальної регенерації, підвищення вмотивованості та залученості до суспільного життя
Реінтеграційні програми	Передбачає заходи з адаптації постраждалого населення, підвищення його резильєнтності, а також впровадження програм з працевлаштування і професійної перепідготовки, допомога у відновленні соціального статусу
Юридична та консультаційна підтримка	Передбачає надання допомоги із відновленням соціальних виплат, втрачених документів чи соціального статусу, оформленням компенсацій тощо.

Джерело – сформовано автором

Донори зосереджують таку допомогу з метою першочергової підтримки соціально вразливих верств. Водночас Постановою №927 (Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги, 2020) затверджено Положення про автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги, де визначено, що автоматизована система реєстрації гуманітарної допомоги, призначена для автоматизації процесів надання гуманітарної допомоги (Mazurenko, Roshchin та Slychko, 2023). При цьому зворотний зв'язок є важливим елементом системи, адже дозволяє ефективно коригувати стратегії допомоги.

Благодійні фонди національного масштабу, як і міжнародні партнери, несуть безпосередню відповідальність за своєчасність та якість надання гуманітарної підтримки постраждалому населенню. Загалом, усі підходи, засоби та інструменти гуманітарної допомоги мають бути спрямовані на забезпечення базових потреб, соціальну адаптацію та підвищення резильєнтності населення. При цьому процес потребує більшої узгодженості дій між учасниками ринку гуманітарної підтримки у напрямках:

- збору достовірної інформації про пріоритетні категорії допомоги;
- привернення уваги донорів та бенефіціарів для розширення потенціалу підтримки;
- врегулювання взаємодії між різними програмами допомоги, державними і приватними ініціативами, міжнародними і вітчизняними благодійними формаціями;
- оптимізації логістичних рішень у важкодоступних ділянках території;
- покращення процесів розподілу гуманітарної допомоги;
- непрямого контролю;
- забезпечення якісного зворотного зв'язку для коригування подальшої діяльності.

Хоча діяльність благодійних фондів у наданні гуманітарної допомоги громадам деокупованих земель стикається з низкою викликів, таких як обмеженість ресурсів, низька координованість дій між стейкхолдерами, ризики безпеки, проте на них покладено основний функціонал практичної соціальної підтримки постраждалого населення звільнених громад. Зважаючи, що діяльність благодійних фондів охоплює широкий спектр завдань, від юридичного захисту та реінтеграції до практичної підтримки виживання, існує потреба в оптимізації ресурсного розподілу й укріпленні інституційних рамок функціонування гуманітарного ринку, що дозволить значно покращити загальнонаціональний потенціал реагування на гуманітарні виклики.

ВИСНОВКИ

Гуманітарна діяльність благодійних фондів стає на сьогодні базовим фактором практичної підтримки вразливих верств населення на деокупованих територіях. Такі організації уповні розуміють труднощі, виклики та потенційні наслідки окупації, беруть активну участь у комунікації з місцевими громадами, демонструючи неабияку організаційну гнучкість.

У дослідженні розглянуто ключові механізми функціонування ринку гуманітарної допомоги в Україні, проаналізовано ефективність взаємодії

стейкхолдерів, досліджено функціонал благодійних фондів у гуманітарній підтримці постраждалого населення, а також запропоновано шляхи для вдосконалення в умовах актуальних воєнних викликів. У цілому благодійні фонди необхідно розглядати як опору для українського суспільства в часі війни, інструмент зменшення соціальної нерівності та згуртування соціуму, відновлення ментального здоров'я.

Майбутні дослідження необхідно спрямовувати на розроблення практичних стратегій удосконалення взаємодії та координації між окремими учасниками ринку гуманітарної допомоги. Це дозволить оперативніше реагувати на кризові суспільні виклики у часі повномасштабної війни, забезпечить стабільну підтримку деокупованим громадам.

ЛІТЕРАТУРА

Гайдучок, Т. С., & Сушицька, Т. М. (2024). Облік гуманітарної допомоги: аналіз та практичні аспекти. *Efektyvna ekonomika*, 2. https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.83

Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги : Постанова Каб. Міністрів України від 09.10.2020 № 927 : станом на 31 жовт. 2024 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2020-п#Text

Єфремова, Н. (2024). Зарубіжний досвід соціальної роботи благодійних організацій із внутрішньо переміщеними особами. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*, 1(12), 110–126. https://doi.org/10.31498/2617-2038.2024.12.320241

Китайчук, Т. Г., & Копчикова, І. В. (2024). Проблеми обліку міжнародної гуманітарної допомоги. *Journal of strategic economic research*, 3, 64–75. https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.3.7

Малюхов, О. (2024). Роль міжнародних організацій у наданні гуманітарної допомоги. *Актуальні питання у сучасній науці*, 7(25). https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-261-270

Мединська, Т. В., Боднарюк, І. Л., & Олійник, Н. Р. (2023). Міжнародна допомога як основа повоєнного відновлення економіки України. *Herald of lviv university of trade and economics economic sciences*, 73, 93–102. https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14

Невара, Л. М., & Красник, В. М. (2024). Діяльність Товариства Червоного Хреста України під час повномасштабного вторгнення рф. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.).*

Пищуліна, О. (2022). Загальний огляд гуманітарної ситуації в Україні. Аналітична записка. *Разумков Центр*. https://razumkov.org.ua/images/2022/07/05/2022_ANALIT_ZAPIS.pdf

Поченчук, Г., & Кузьмук, І. (2022). Менеджмент проектів міжнародної гуманітарної багатоцільової фінансової допомоги. *Економіка та суспільство*, 44. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-13

Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV : станом на 18 груд. 2024 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text

Трофименко, О. В., & Макаров, І. О. (2024). Волонтерський рух в Україні в умовах повномасштабної війни: основні тенденції розвитку. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*, 40, 134–142. https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-15-40-134-142

Cullen Dunn, E., & Kaliszewska, I. (2023). Distributed humanitarianism: Volunteerism and aid to refugees during the Russian invasion of Ukraine. *American Ethnologist*, 50(1), 19–29. https://doi.org/10.1111/amet.13138

Martynenko, O., & Vainola, R. (2025). Social work with families and children in de-occupied communities: experience of charitable foundations. *Social Work and Education, 12*(3), 385–392. https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.3.7

Mazurenko, O. V., Roshchin, G. G., & Slychko, I. Y. (2023). Medical Assistance in the De-Occupied Ukrainian Territory. *Prehospital and Disaster Medicine*, 38(6), 807-812. doi:10.1017/S1049023X23006398

Sukhobokova, O. (2022). Humanitarian assistance from the baltic states to Ukraine at the beginning of russia's full-scale war against Ukraine (February – May 2022). *European historical studies*, 21, 113–126. https://doi.org/10.17721/2524-048x.2022.21.8

Панченко, О. О., & Завальнюк, В. В. (2025). Благодійні та волонтерські організації як суб'єкти правовідносин із недержавного соціального забезпечення. *Академічні візії*, 47. https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2380

THE ROLE OF CHARITABLE FUNDS IN PROVIDING HUMANITARIAN AID TO THE POPULATION OF THE DEOCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE

Nataliia MYROSHNICHENKO, PhD in Social Pedagogy, Associate Professor at the Department of Social Education and Social Work, Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine; n.o.myroshnichenko@udu.edu.ua

Abstract. *The study examines the current mechanism of the humanitarian aid market in Ukraine during a full-scale war. The activities of charitable foundations in this area are analyzed as the main actors involved in social support for the population of the deoccupied territories. Special attention is paid to issues of interaction, resource allocation problems, coordination and logistics difficulties. It is found that charitable foundations currently play a key role in providing humanitarian aid to the affected population through rapid response to needs, targeted support for vulnerable social groups, medical care, psychological support, adaptation and social protection, support for infrastructure and ecosystems, and involvement of beneficiaries and donors. The activities of charitable foundations cover a wide range of tasks, from legal protection and reintegration to practical support for survival, recovery and finding new opportunities for life. It is emphasized that the activities of charitable foundations in providing humanitarian assistance to communities in the deoccupied lands face a number of challenges (limited resources, poor coordination of actions between stakeholders, security risks, etc.), but they are entrusted with the main functionality of practical social support for the affected population. Ukraine has powerful charitable foundations, the quality and effectiveness of which surpass those of some state institutions. These foundations have proven to be more flexible, transparent, and accountable. The efforts of charitable organizations in this context are considered as programmatic, project-based targeted activities to provide practical humanitarian, material, socio-psychological assistance, legal and educational support to the affected population.*

Key words: *humanitarian aid, charitable foundations, international support, deoccupied territories, population, coordination, logistics, digital solutions.*

References

Gaiduchok, T. S., & Sushitska, T. M. (2024). Accounting for humanitarian aid: analysis and practical aspects. *Efektyvna ekonomika*, 2. https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.83 [in Ukrainian]

Some issues of organizing the maintenance of an automated system for registering humanitarian aid: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 09.10.2020 No. 927: as of 31 Oct. 2024 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2020-п#Text [in Ukrainian]

Efremova, N. (2024). Foreign experience of social work of charitable organizations with internally displaced persons. *Bulletin of the Azov State Technical University. Series: Social and Human Sciences and* Public Administration, 1(12), 110–126. https://doi.org/10.31498/2617-2038.2024.12.320241 [in Ukrainian]

Kitaychuk, T. G., & Kopchykova, I. V. (2024). Problems of accounting for international humanitarian aid. *Journal of strategic economic research*, 3, 64–75. https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.3.7 [in Ukrainian]

Malyukhov, O. (2024). The role of international organizations in providing humanitarian aid. *Current issues in modern science*, 7(25). https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-261-270 [in Ukrainian]

Medynska, T. V., Bodnaryuk, I. L., & Oliynyk, N. R. (2023). International aid as the basis for the post-war recovery of the Ukrainian economy. *Herald of lviv university of trade and economics economic sciences*, 73, 93–102. https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14 [in Ukrainian]

Nevara, L. M., & Krasnyk, V. M. (2024). Activities of the Red Cross Society of Ukraine during the full-scale invasion of the Russian Federation. *European guidelines for the development of Ukraine: scientific and practical dimension in the conditions: materials of the International Scientific and Practical Conference* (Odesa, April 26, 2024). [in Ukrainian]

Pyshchulina, O. (2022). General overview of the humanitarian situation in Ukraine. Analytical note. Razumkov Center. https://razumkov.org.ua/images/2022/07/05/2022_ANALIT_ZAPIS.pdf [in Ukrainian]

Pochenchuk, G., & Kuzmuk, I. (2022). Management of international humanitarian multi-purpose financial assistance projects. *Economy and Society*, 44. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-13 [in Ukrainian]

On humanitarian assistance: Law of Ukraine dated 22.10.1999 No. 1192-XIV: as of 18 Dec. 2024 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text [in Ukrainian]

Trofymenko, O. V., & Makarov, I. O. (2024). Volunteer movement in Ukraine in conditions of full-scale war: main trends in development. *Bulletin of Mariupol State University. Series: History. Political Science*, 40, 134–142. https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-15-40-134-142 Cullen [in Ukrainian]

Dunn, E., & Kaliszewska, I. (2023). Distributed humanitarianism: Volunteerism and aid to refugees during the Russian invasion of Ukraine. *American Ethnologist*, 50(1), 19–29. https://doi.org/10.1111/amet.13138

Martynenko, O., & Vainola, R. (2025). Social work with families and children in de-occupied communities: experience of charitable foundations. *Social Work and Education*, 12(3), 385–392. https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.3.7

Mazurenko, O. V., Roshchin, G. G., & Slychko, I. Y. (2023). Medical Assistance in the De-Occupied Ukrainian Territory. Prehospital and Disaster Medicine, 38(6), 807-812. doi:10.1017/S1049023X23006398

Sukhobokova, O. (2022). Humanitarian assistance from the Baltic states to Ukraine at the beginning of Russia's full-scale war against Ukraine (February – May 2022). *European historical studies*, 21, 113–126. https://doi.org/10.17721/2524-048x.2022.21.8

Panchenko, O. O., & Zavalnyuk, V. V. (2025). Charitable and volunteer organizations as subjects of legal relations in non-state social security. *Academic Visions*, 47. https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2380 [in Ukrainian]

Article history:
Received: April 10, 2026
1st Revision: May 02, 2026
Accepted: May 30, 2026